

**ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»**

МАТЕРІАЛИ

**звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів,
аспірантів університету за 2020 рік
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

5–9 квітня 2021 року

**м. Івано-Франківськ
2021**

УДК 378.4(477.86)ПНУ(082)
М34

*Рекомендовано до видання вченою радою
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,
протокол № 5 від «01» червня 2021 р.*

Редакційна рада: Цепенда І.Є. – голова, ректор ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», доктор політичних наук, професор; Якубів В.М. – проректор з наукової роботи, доктор економічних наук, професор; Благун І.С. – доктор економічних наук, професор; Васильєва В.А. – доктор юридичних наук, професор; Великочий В.С. – доктор історичних наук, професор; Волощук Ю.І. – кандидат мистецтвознавства, доцент; Гасюк І.М. – доктор фізико-математичних наук, професор; Голод Р.Б. – доктор філологічних наук, професор; Заграй Л.Д. – доктор психологічних наук, професор; Кондур О.С. – доктор педагогічних наук, професор; Кугутяк М.В. – доктор історичних наук, професор; Нагорняк М.М. – доктор політичних наук, професор; Пилипів В.М. – доктор фізико-математичних наук, професор; Плекан Ю.В. – кандидат історичних наук, доцент; Случик В.М. – кандидат біологічних наук, доцент; Яців Я.М. – кандидат педагогічних наук, доцент; Яцків Н.Я. – кандидат філологічних наук, професор.

Адреса редакційної ради:
76018, Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Тел. (0342) 59-60-51

М34   **Матеріали** звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 5–9 квітня 2021 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2021. 315 с.

Видання містить результати наукових досліджень із проблем математики, фізики, хімії, біології, екології, лісівництва, агрохімії, економіки, історії, філософії, політології, релігієзнавства, культурології, соціології, психології, філології, педагогіки, мистецтвознавства, туризму, фізичного виховання і спорту.

Дослідження виконані в наукових лабораторіях та на кафедрах університету.

УДК 378.4(477.86)ПНУ(082)

ЩОДО ЗАКОННОСТІ ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ КАРАНТИНУ

Кобецька Надія Романівна,
доктор юридичних наук,
професор кафедри трудового,
екологічного та аграрного права

Нинішня глобальна пандемічна криза спричинила застосування державами надзвичайних заходів для захисту життя і здоров'я населення. Вони, своєю чергою, привели до суттєвих обмежень нормальної життєдіяльності суспільства та прав людини.

11.03.2020 р. Кабінет Міністрів України своєю постановою на підставі ст. 29 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» встановив на всій території України карантин. Розпорядженням Кабінету Міністрів України 25.03.2020 р. на територію України було поширено режим надзвичайної ситуації. На офіційному рівні також розглядався варіант введення надзвичайного стану, однак введений він так і не був.

Система запроваджених урядом України заходів (в умовах дії режиму карантину та надзвичайної ситуації) включає суттєві обмеження конституційних прав громадян. Обмеження зазнали: право на свободу та особисту недоторканність (примусова госпіталізація та обсервація); право на свободу пересування (обмеження переміщення в межах та за межі держави, скасування транспортного сполучення); право на свободу мирних зібрань (заборона збиратись більш ніж визначена кількість осіб); право на свободу віросповідання (заборона проведення релігійних заходів); право на освіту (заборона відвідувати навчальні заклади); право доступу до медичної допомоги (припинення проведення планових заходів з госпіталізації та планових операцій) тощо.

Власне ці обмеження стали предметом гострих дискусій. Основне питання – питання співвідношення (компромісу) між охороною здоров'я людей та обмеженням реалізації ними своїх прав.

Факт небезпечності поширення коронавірусу та його критичних наслідків для життя і здоров'я населення сьогодні сумнівів не викликає. Тому щодо обґрунтованості та суспільної необхідності запровадження обмежувальних заходів в сучасних умовах дискутувати ми не будемо. Більше питань виникає з приводу змісту українського законодавства, що стало підставою запровадження особливих заходів, зокрема, пов'язаних з обмеженням прав людини.

Дослідники обґрунтовують ряд положень, принципів, які повинні лежати в основі прийняття рішень щодо обмеження індивідуальних прав людини, спираючись на практику Європейського Суду з прав людини. Не вдаючись в детальний теоретичний їх аналіз, хочеться відзначити три основоположні засади: 1) для правомірності втручання у права людини необхідно, щоб можливість такого втручання була передбачена законом, причому якісним законом, який би чітко, конкретно і вичерпно закріплював підстави та порядок встановлення таких обмежень; 2) обмеження прав здійснюється задля досягнення легітимної мети з мотивів суспільної необхідності; 3) у процесі запровадження

обмежень дотримано принцип пропорційності у співвідношенні досягнутого результату та заподіяної шкоди.

Формально-юридичною підставою запровадження карантину на всій території України в постанові Уряду вказується ст. 29 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб». Водночас, виходячи з системного тлумачення статей цього Закону, видається, що в ньому йдеться про карантин лише на окремих територіях, а не в межах всієї держави, та передбачаються додаткові повноваження місцевих органів влади на територіях, де він встановлений. Крім того, ст. 29 не містить детальних приписів щодо порядку, умов обмеження прав людини, а тільки вказує на таку можливість. Режим надзвичайної ситуації (яка теж запроваджена на території України) у відповідності з Кодексу цивільного захисту України означає підвищену готовність та координацію органів державної влади та місцевого самоврядування, що включає посилення охорони громадського порядку, інформування громадян, дезінфекцію об'єктів і територій тощо. Однак, він теж не закріплює порядку і умов обмеження прав громадян. До того ж ст. 37 названого Кодексу містить положення про запровадження карантину як заходу реагування на проголошену надзвичайну ситуацію (після введення режиму надзвичайної ситуації). Ще один Закон – Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану». Його норми закріплюють механізми дії у випадку реальної загрози безпеці громадян та найбільш детально визначають види обмежувальних заходів, які можуть запроваджуватись. Саме він докладно закріплює перелік прав, що можуть бути обмежені, перелік заходів, які можуть бути здійснені органами держави. До того ж вводиться він Верховною Радою України у формі Закону, яким і визначаються обмеження прав людини. Державна практика України має приклад запровадження надзвичайного стану у зв'язку із захворюванням птаці високопатогенним грипом на території ряду районів Автономної Республіки Крим у 2005 році.

Вбачається, що саме введення режиму надзвичайного стану, а на його підставі карантину та відповідних обмежень прав людини в умовах боротьби з поширенням COVID-19, було б цілком правильним та відповідало б Конституції України. Однак, в Україні в умовах високої конфліктності політичних і соціальних процесів влада не наважилася запровадити режим надзвичайного стану, який в більшості громадян асоціюється з диктаторським правлінням. Сьогодні ж дії української влади та законність впровадження ряду заходів піддаються критиці з точки зору формально-юридичних підстав. До того ж ряд обмежень були виписані в розпорядженнях Уряду не зовсім досконало. Можна спрогнозувати, що правотворча та правозастосовча практика останніх місяців, пов'язана з обмеженнями прав людини, стане предметом аналізу з різних позицій: юристами-науковцями (з точки зору наукового аналізу пропорційності, обґрунтованості та легітимності застосованих заходів); правозахисниками (для обґрунтування порушень прав та звернень до суду для відновлення порушених прав і компенсації шкоди); судовою системою (в контексті правових оцінок конкретних ситуацій); законотворцями (з метою внесення змін і доповнень до законодавчих актів) тощо. Результатом спільної роботи в кінцевому рахунку має стати вдосконалення законодавчого механізму захисту життя і здоров'я людей від небезпечних інфекційних захворювань.